

Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет

Студентський дайджест:

збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 2

Рівне, 2020

Головний редактор:

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Виконавчий редактор:

Корчакова Наталія Вікторівна – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної колегії:

Немеш Олена Миколаївна – доктор психологічних наук, доцент, професор, в.о. ректора Рівненського державного гуманітарного університету.

Павелків Віталій Романович – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету Рівненського державного гуманітарного університету.

Безлюдна Валентина Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Юрчук Олексій Іванович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і психології (дошкільної та корекційної) імені проф. Т.І. Поніманської Рівненського державного гуманітарного університету.

СТУДЕНТСЬКИЙ ДАЙДЖЕСТ: збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти. Випуск 2. Рівне: РДГУ, 2020. 140 с.

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідальність несуть автори матеріалів.

*Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ
(протокол №11 від 26 листопада 2020 р.)*

УДК 159.922.8 : 159.923.2

**ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ФОРМУВАННЯ САМООЦІНКИ
У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ****Федорук І., здобувач ОС «магістр», спеціальності 053 «Психологія» 5 курс, РДГУ***Керівник: канд.психол.наук, доцент Осьмак Л.П.*

Постановка проблеми. Теоретично самооцінка починає розвиватись вже в ранньому віці. Але тільки в підлітковому віці починає формуватись істинна самооцінка – оцінка людиною самої себе, де перевага віддається критерієві свого внутрішнього світу, обумовлена власним "Я".

Самооцінка впливає на формування стилю поведінки і життєдіяльність людини. Іншими словами, вона обумовлює динаміку і спрямованість розвитку особистості. Самооцінка – це оцінка особистістю самої себе, своїх можливостей, якостей і місця серед інших людей. Оскільки самооцінка належить до ядра особистості, то вона виступає важливим регулятором її поведінки.

Одним з головних моментів є те, що в підлітковий період відбувається вихід людини на якісно нову соціальну позицію, у якій формується й активно розвивається свідомість і самосвідомість особистості. Поступово відбувається відхід від прямого копіювання оцінок дорослих, зростає опора на внутрішні критерії.

Мета повідомлення – виявити психологічні детермінанти формування самооцінки в підлітковому віці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Самооцінка – компонент самосвідомості, який включає поряд зі знаннями про себе оцінку людиною своїх фізичних характеристик, здібностей, моральних якостей і вчинків.

Самооцінка впливає на ефективність діяльності людини і дальший розвиток її особистості; є усвідомленням власної ідентичності незалежно від мінливих умов середовища, проявом самосвідомості індивіда. Від самооцінки залежать взаємини людини з оточуючими, її критичність, вимогливість до себе, ставлення до успіхів і невдач. Праці Л. Божович, Т. Драгунової, Д. Ельконіна, Р. Бернса, І. Кона, А. Леонтьєва, А. Петровського, С. Рубінштейна, Д. Фельдштейна та інших, переконливо доводять, що особливості самооцінки впливають і на емоційний стан, і на ступінь задоволення своєю роботою, навчанням, життям, і на стосунки з оточуючими.

Дослідники однакові в описах особливостей самооцінки дітей цього віку, відзначаючи її ситуативність, нестійкість, схильність зовнішніх впливів в молодшому підлітковому віці і велику стійкість, багатосторонність охоплення різних сфер життєдіяльності в старшому підлітковому віці.

Кількість якостей, які усвідомлює у собі старший підліток, у два рази більша, ніж у молодших школярів. Старшокласники в оцінці себе вже здатні охопити майже всі сторони власної особистості – їх самооцінка стає все більш узагальненою. У процесі розвитку самосвідомості центр уваги підлітків усе більше переноситься від зовнішнього боку особистості до її внутрішньої сторони, від більш-менш випадкових рис до характеру в цілому. З цим пов'язані усвідомлення, іноді перебільшення своєї своєрідності й перехід до духовних, ідеологічних масштабів самооцінки. У результаті людина самовизначається як особистість на більш високому рівні [2, 130]. Висновки численних досліджень підліткового віку вказують на помітне зниження впливу батьків і підвищення впливу однолітків як референтної групи на самооцінку підлітків. Специфічним новоутворенням підліткового віку є здатність до рефлексії батьківської думки і подальшої побудови власної позиції щодо батьківської думки та оцінки. Батьківська точка зору сприймається як одна з можливих точок зору по відношенню до себе. Проте, саме підтримка сім'ї, безумовне прийняття дитини, її інтересів батьками є найбільш значущими чинниками впливу на розвиток ставлення до себе і рівень загальної самооцінки підлітка. Академічні успіхи та особливості взаємодії з учителями впливають, здебільшого, тільки на самооцінку здібностей підлітками.

Сприятлива атмосфера в сім'ї та доброзичливе ставлення батьків є важливою умовою формування подальшого підкріплення позитивної самооцінки підлітків. Грубе, негативне ставлення має протилежну дію: поведінка підлітків спрямована на невдачу, вони бояться ризикувати, уникають участі у змаганнях; їм властиві такі риси характеру як агресія та грубість, а також високий рівень тривожності [3]. Наступним чинником впливу на розвиток самооцінки підлітка є педагогічна оцінка. Б.Г.Ананьєв виокремив дві основні функції педагогічної оцінки: орієнтаційну (вплив на інтелектуальну сферу) та стимулюючу (вплив на афективно-вольову сферу особистості). Поєднання цих функцій формує знання дитини про себе і переживання нею власних якостей та здібностей [1].

Положення людини в групі залежить не тільки від її особливостей, але й від того, як їх оцінюють у даному колективі. Ті риси особистості, що в одній групі можуть бути важливими і значущими, в іншій – мають протилежну цінність. У свою чергу, ті види та способи поведінки, які визнаються і приймаються групою, можуть змінити особистісні риси людини в позитивну або негативну сторону. Положення людини, особливо людини шкільного віку, у групі, колективі впливає на поведінку, психологічне благополуччя, розвиток компонентів самосвідомості, моральних, інтелектуальних, вольових якостей [4]. Ставлення до колективу й власне положення в ньому – один з найважливіших критеріїв юнацької оцінки товаришів і самооцінки. Характер самооцінки підлітків визначає формування тих чи інших якостей особистості. Наприклад, адекватний її рівень сприяє формуванню впевненості в собі, самокритичності, наполегливості або зайвої самовпевненості, некритичності [6, 256]. Я. Коломінський встановив ряд цікавих закономірностей соціальної перцепції у підлітків: тенденція до завищеної самооцінки соціометричного статусу в низькостатусних учнів і до заниженої – у високостатусних; егоцентричне нівелювання – тенденція приписувати іншим членам групи статус або рівний своєму, або більш низький; ретроспективна оптимізація – тенденція більш сприятливо оцінювати свій статус у колишніх групах.

Також результати вивчення показали, що рівень самооцінки підлітків істотно впливає як на якісні показники ефективності інтелектуальної діяльності, так і на час її виконання, якщо в ситуації присутні емоційні чинники (наприклад, стрес неуспіху, підвищена відповідальність за якість діяльності та ін.). У підлітків з низькою самооцінкою показники якості діяльності в емоціогенних ситуаціях нижчі на статистично значущому рівні, ніж в однолітків з високою самооцінкою, а час виконання діяльності більший. Цю тенденцію автор пояснює гіршою адаптацією підлітків з низькою самооцінкою до емоціогенних ситуацій, що і призводить до виникнення емоційної напруженості, негативно позначається на якісних характеристиках часу виконання діяльності [5, 175].

Висновки. Отже, у підлітковому віці неабиякого значення у формуванні адекватної самооцінки набувають взаємини з батьками, що утворює сприятливий фон для усвідомлення особливостей власного «Я» підлітка. Важливою детермінантою є також взаємодія з педагогами, що буде визначати усвідомлення власних здібностей підлітків та академічну успішність. Важливим критерієм також є статусні характеристики учнів у класі, які визначають міру популярності та соціальної привабливості старшокласників. А також фізіологічні дані (зовнішність), успіхи (сила, витривалість, спритність), і особисті досягнення в спорті або танцях та особливості характеру.

Список використаної літератури

1. Ананьєв Б. Г. Человек как субъект познания. СПб., 2000. – 238 с.
2. Світлична С. П. Особливості розвитку особистості та образу "Я" у дошкільників *Педагогіка та психологія*. Вип. 20. 2002. С. 127–134.
3. Психология человека: от рождения до смерти / Под ред. А. А. Реана. СПб., 2001. 364 с.
4. Дубровина И. В., Лисина М. И. Возрастные особенности психического развития детей Москва: АПН СССР, 1982. 164 с.
5. Кононко О. Л. Психологічні основи особистісного становлення дошкільника (Системний підхід) Київ : Стилос, 2000. 336 с.

6. Лисина М. И. Общение, личность и психика ребенка / М. И. Лисина ; под ред. А. Г. Рузской. [2-е изд.]. Москва : Московский психолого-социальный институт, Воронеж : НПО "МОДЭК", 2001. 320 с.

УДК [373.3.016 : 331] : 373.3.091.33

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НА УРОКАХ З ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Хомич М.М., здобувач ОС «Магістр» спеціальності 013 «Початкова освіта»,
2 курс, РДГУ

Науковий керівник: канд.пед.наук, доцент Суржук Т.Б.

Постановка проблеми. Новітнє суспільство висуває нові вимоги до освіти, однією із яких є підготовка людей, спроможних приймати критичні рішення, знаходити спосіб спілкування в новому оточенні, які достатньо ефективно встановлюють нові стосунки у швидко змінюваній реальності. У зв'язку з цим особливого значення набуває проблема використання інноваційних, нестандартних методів навчання. Так, у Концепції Нової української школи визначено важливість використання методів навчання: «У процесі навчання будуть використовуватися методи, які вчать робити самостійний вибір, пов'язувати вивчення з практичним життям, враховують індивідуальність учня» [4].

Мета статті. Теоретично обґрунтувати ефективність методики використання інтерактивних методів на уроках з технологічної освітньої галузі у початкових класах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний підхід до навчання повинен орієнтувати на всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості [1]. Інтерактивні технології засновані на прямій взаємодії учнів з навчальним оточенням. Навчальне оточення або навчальне середовище, виступає як реальність, в якій учень знаходить для себе область освоюваного досвіду, причому мова йде не просто про підключення емпіричних спостережень, життєвих вражень учня в якості допоміжного матеріалу або ілюстративного доповнення.

Робота в команді через взаємодію учнів один з одним підвищує зацікавленість, а також активізує освітній процес. При такому навчанні кожен учень вносить свій особливий внесок у вирішення будь-якої проблеми або розвиток будь-якої теми. Учні набувають особливого досвіду, який потім можуть застосувати у позанавчальній діяльності. Інтерактивними методами навчання Ю. Гуцин називає методи навчання, засновані на взаємодії учнів між собою. Дані методи орієнтовані на більш широку взаємодію учнів не тільки з вчителем, а й один з одним і на домінування активності учнів у процесі навчання [2, с. 14]. Використання інтерактивних методів в процесі навчання надає певний вплив на розвиток учня: підсилює мотивацію навчання, спілкування з однолітками, збагачує життєвий досвід, активізує саморозвиток. Людина усвідомлює потребу в такому спілкуванні – взаємодії.

У порівнянні з традиційним, в інтерактивних моделях навчання змінюється і взаємодія з вчителем: його активність поступається місцем активності учнів, завдання вчителя – створити умови для їх ініціативи. В інтерактивній технології учні виступають повноправними учасниками, їх досвід важливий не менше, ніж досвід вчителя, який не стільки дає готові знання, скільки спонукає учнів до самостійного пошуку. У деяких інтерактивних технологіях педагогу не обов'язково бути фахівцем з даного предмету (більш того, власна думка може навіть перешкодити нейтральності обміну інформацією). Інтерактивний метод використовується при необхідності залучення уваги учнів до конкретної проблеми. При цьому заздалегідь плануються питання, на які будуть даватися відповіді в ході дискусії, а учні, розподілені на групи, готують аргументовані відповіді з обговорюваної проблеми із заздалегідь заданих позицій, які можуть і не відповідати їх власним думкам. За допомогою

З М І С Т

Алексюк М. Молодіжний сленг – соціально-психологічна проблема чи спосіб самовираження сучасної молоді.....	3
Апостол М. Ставлення людини до процесу старіння.....	5
Бабич Л. Вікові особливості морального розвитку особистості у молодшому шкільному віці	7
Будько Н. Представлення родителів о вихованні дошкільників.....	9
Бурдина О. Проявление прокрастинации у студенческой молодежи.....	11
Вейна К. Загальний недорозвиток мовлення як психолого-педагогічна проблема.....	13
Войчук Т. Зміст корекційної роботи логопеда з дітьми з ринолалією.....	14
Ганусевич В. Проблемы влияния электронных сми на личность человека.....	16
Гордійчук Т. Соціальні мережі як детермінанта особистісного розвитку підлітків.....	17
Гордійчук І. Профілактика відхилень у поведінці молодших школярів у позаурочний час...	19
Грабовська С. До проблеми виховання безпечної поведінки дітей дошкільного віку.....	20
Гребеневич О. Формування в першокласників навичок читання й письма в умовах компетентнісної освіти.....	22
Гребіневич М. Роль ціннісних орієнтацій у формуванні професійного самовизначення у старших школярів.....	24
Гузей А. Вплив маніпулятивних дій на міжособистісне спілкування.....	26
Гузей А. Психологічний булінг в шкільному колективі: критерії та напрями прояву та напрями профілактики.....	28
Даниленко С. Генезис и трансформация змеиноного образа в белорусско-литовской мифологии.....	30
Демчук Д. Формування навичок безпечної поведінки дошкільників як теоретична проблема.....	32
Дем'янюк В. Роль емоційного інтелекту у професійній діяльності психолога.....	33
Дмитришина А. Особливість впливу стосунків з батьками на формування самооцінки дитини молодшого шкільного віку.....	35
Дрогомирецька О. Формування адаптивних здібностей молодших школярів з мовленнєвими порушеннями.....	37
Заговора Л. Мотивація як один з основних факторів у вивченні іноземної мови.....	38
Заговора Л. Вплив мотивації на ставлення підлітків до вивчення іноземної мови.....	40
Єфімова М. Розробка системи психологічних заходів щодо профілактики агресивної поведінки підлітків.....	41
Іслямова А. Розвиток слухової уваги і пам'яті у дітей дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення.....	44
Кардаш Є. Особливості практичної роботи, спрямованої на розвиток мовленнєвої здатності дитини з РСА.....	45
Касянчук М. Вплив булінгу на формування Я-концепції підлітків.....	47
Качуровська Д. Рівні особистісної готовності до професійної діяльності майбутніх психологів.....	49
Киричик Е. Проявление эмоций у девочек и мальчиков подросткового возраста.....	52
Климчук І. Причини емоційного вигорання під час пандемії у студентів.....	55
Кобець Д. Теоретичний аналіз проблеми мотивації молодших школярів.....	56
Ковальчук І. Теоретичні основи розвитку пізнавальної діяльності дітей шостого року життя із загальним недорозвитком мовлення.....	57
Ковальчук М. Казка та її роль у вихованні дитини.....	58
Козенюк М. Готовність до вибору професії як специфічне психологічне утворення особистості старшокласника.....	61
Командік О. Психологічні детермінанти розвитку лідерських якостей у молодших школярів.....	63
Конончук А. Особливості девіантної поведінки підлітків.....	65

Конончук К. Реалізація педагогічних умов формування навичок навчальної діяльності у дітей старшого дошкільного віку в ЗДО.....	66
Копель Ю. Діагносіка інтелектуального потенціалу дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивно-ресурсних центрах.....	69
Корольова О. До проблеми впровадження проектної технології в роботу закладу дошкільної освіти.....	70
Костінська М. Гендерні особливості мотивації до лідерства у студенської молоді.....	71
Кравчук У. Психолого-педагогічні основи розвитку уваги дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення.....	74
Крушельницька Н. Особливості взаємодії малокомплектного ЗДО з сім'єю в умовах протиепідемічного карантину.....	76
Лабатій М. Використання дидактичних ігор і вправ з елементами розв'язання винахідницьких задач у процесі образотворчої діяльності дошкільників.....	78
Левчук М. Вплив структури сімейних відносин на взаємини старших дошкільників з ровесниками.....	81
Мельник Н. Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку засобами комп'ютерних ігор.....	82
Мельник Ю. Дидактичні комп'ютерні ігри як засіб розвитку старших дошкільників: використання в практиці закладу дошкільної освіти.....	84
Мельничук Ю. Гендерне виховання як завдання дошкільної освіти.....	87
Менік Н. Дослідження питання виникнення тривожності у дітей старшого дошкільного віку.....	89
Микитюк В. теоретичний аналіз проблеми професійного самовизначення старшокласників..	90
Миронець Л. Виховання гуманних почуттів у дітей.....	92
Михайлова Т. Психологічні особливості поведінки підлітків у конфліктних ситуаціях.....	95
Михалюк М. Конвергенція сімейної та професійної мотивації у працюючої жінки.....	97
Мовчко О. Вплив пандемічної реальності на виникнення депресії в юнацькому віці.....	101
Одейчук І. Дослідження соціально-психологічних закономірностей формування стресостійкості у студентської молоді.....	103
Осадча І. Стиль батьківського виховання як детермінанта виникнення страхів у дошкільників з особливими освітніми потребами.....	104
Павлова Р. Вплив інтернету на психіку підлітка.....	107
Паршина Я. Побудова міжособистісних взаємин як завдання розвитку у період дорослості.....	108
Рабович І. Прояви девіантної поведінки у підлітковому віці та їх корекція.....	110
Романович І. Технології попередження суїцидальних тенденцій серед старших школярів.....	112
Серко в. Виховні можливості народних прислів'їв як засобів формування моральних норм поведінки дитини.....	114
Синяк О. Художні тексти в пізнавальному розвитку дошкільника.....	117
Сосонюк О. Психологічний аналіз фрустрації та її особливостей.....	119
Тищук К. Розвиток комунікабельності молодших школярів в умовах інклюзивного навчання.....	121
Урус К. Роль пізнавальної активності у становленні особистості молодшого школяра.....	123
Федорук І. Психологічні детермінанти формування самооцінки у підлітковому віці.....	125
Хомич М. Використання інтерактивних методів на уроках з технологічної освітньої галузі у початкових класах.....	127
Черуха А. Психологічні складові захисту від маніпуляцій.....	129
Шальнова О. Психологічний аналіз ставлення до цивільного шлюбу на етапі ранньої зрілості.....	130
Шепельчук і. Проблема адаптації першокласників до навчальної діяльності.....	135